

NRF

Norsk Rettsmedisinsk Forening

Lovavdelingen Justisdepartementet

postmottak@jd.dep.no

REF: 201010554

Oslo, 31.1.2011

Høringsbrev til forslag om utvidet adgang til etterforskning når barn dør plutselig og uventet

Det vises til høringsnotat fra Justisdepartementet av 21. oktober 2010 med høringsfrist 1. februar 2011. Det foreslås å innføre etterforskningsplikt når barn dør plutselig og uventet, uavhengig av mistanke om straffbare forhold.

Norsk Rettsmedisinsk Forening, NRF, hilser velkommen endringer i lover og forskrifter som tar sikte på å styrke etterforskning og granskning ved plutselige barnedødsfall. Det er imidlertid en del svakheter ved forslaget vi synes det er riktig å kommentere.

De siste årene har dødsraten for barn under 18 år ligget rundt 300 dødsfall årlig som nevnt under pkt 8 i høringsnotat. Statistikken fra SSB er preget av at flere dødsfall til nå ikke er tilstrekkelig undersøkt og etterforsket. Om lag 2/3 deler av barna dør under naturlige omstendigheter – av medfødte lidelser og andre sykdommer. Det er ca 100 unaturlige barnedødsfall hvert år. En oversikt over døds måten ved unaturlig barnedød er beskrevet i Lærebok i Rettsmedisin, Gyldendal Norsk Forlag, 2010, side 325. Av denne oversikten kan man utlede følgende:

Barn under 4 år (ca 45 unaturlige dødsfall årlig)

- Nesten alle blir funnet døde i hjemlige omgivelser.
  - o 40 % dør av plutselig uventet spedbarndøds-syndrom (SIDS – "krybbedød")
  - o 39 % dør av sykdom
  - o 11 % dør av ulykker
  - o 10 % dør av omsorgssvikt, mishandling eller drap

Barn 4-12 år (ca 20 tilfeller årlig)

- Rundt halvparten av barna dør under dramatiske omstendigheter (ulykker/drap).
  - o 39 % dør av sykdom
  - o 43 % dør av ulykker
  - o 18 % dør av mishandling eller drap

Barn 13-17 år (ca 40 tilfeller årlig)

- De fleste barna dør under dramatiske omstendigheter (ulykker/selvdrap/drap).
  - o 17 % dør av sykdom
  - o 39 % dør av ulykker
  - o 16 % dør av rus/narkotikaforgiftning
  - o 21 % er selvdrap
  - o 7 % er drap

Formålet med lovforslaget (jfr. høringsnotatet pkt 8) er "å avgjøre om det foreligger straffbart forhold som skal forfølges av det offentlige. Målet er å forebygge vold mot barn".

NRF mener at målsetningen er for snever. Målet bør i tillegg være å forebygge omsorgssvikt og vanskjøtsel (dette er også straffbare forhold), forebygge selvmord og rusrelaterte dødsfall, forhindre unødvendige ulykkesrelaterte dødsfall og å gi økt rettssikkerhet for barn og pårørende ved plutselig uventet barnedød. Lovforslaget i sin nåværende form er ikke tilstrekkelig for å konstatere flere tilfeller av vold, og er heller ikke nok for å forebygge vold eller andre straffbare forhold mot barn.

Barn under 4 år: Obligatorisk undersøkelse av dødsstedet er absolutt nødvendig.

Oversikten over døds måten ved unaturlige barnedødsfall ovenfor viser at barn under 4 år blir funnet døde i hjemlige omgivelser. Ved 40 % av tilfellene påvises ikke en sikker dødsårsak ved obduksjon. Funn som taler for at døden skyldes en påført handling (omsorgssvikt, mishandling, drap) kan være vanskelig å konstatere. Det kreves rettsmedisinsk obduksjon og dødsstedsundersøkelse for å påvise dødsårsak. Regjeringen har vedtatt å igangsette dødsstedsundersøkelser i regi av helsetjenesten ved plutselig uventede dødsfall hos barn i alderen 0 til og med 3 år. Dette ble iverksatt 1. nov. 2010 og er ønsket velkommen av både fagfolk og etterlatte. En rettsmedisiner og en med politi-taktisk bakgrunn snakker med de etterlatte og undersøker dødsstedet. Erfaringer fra Dødsstedsprosjektet 2001-2004 viser at undersøkelsen bidrar til å avdekke omsorgssvikts-relaterte dødsfall. Det er imidlertid et avgjørende problem at det kreves samtykke for å utføre undersøkelsen. Hva med de som ikke samtykker? Er det i seg selv mistenkelig? Skal det da gjøres åstedsetterforskning ved politiet? Høringsutkastet åpner for at etterlatte kan få besøk både fra politiet, dødsstedsundersøkelses-teamet og til sist besøk fra krisepsykolog som skal evaluere undersøkelsene. Dette kan utgjøre en stor påkjenning for de etterlatte.

NRF mener den beste løsningen ville være å innføre obligatorisk dødsstedsundersøkelse ved alle plutselig uventede barnedødsfall. Undersøkelsen kan foretas av teamet som nå er etablert på Folkehelseinstituttet. Teamet må da få et sakkyndig mandat fra politiet. Dette vil både være rasjonelt og ryddig.

Barn over 4 år: Unngå geografiske forskjeller - Sakkyndig likundersøkelse som hovedregel.

Justisdepartementet foreslår i høringsutkastet å endre straffeprosessloven § 224, påtaleinstruksen § 7-4 og § 13-2. Sistnevnte endring er ikke presisert, men det er antydning at det skal gå enda klarere frem at barn som dør utenfor helseinstitusjon skal – når dødsårsaken er uviss – undergis likundersøkelse med mindre særlige grunner tilsier at det er ubetenkelig å unnlate slik undersøkelse. Presiseringen – *når dødsårsaken er uviss* – er uheldig. Dødsårsaken ved de fleste unaturlige dødsfall blant barn 4-17 år kan antydes av legen som konstaterer dødsfallet på åstedet. Endringsforslaget vil dermed ikke få noen praktiske konsekvenser. Det er i dag store geografiske forskjeller i hvor stor grad politidistriktene velger å begjære rettsmedisinsk obduksjon, foreta kriminaltekniske undersøkelser og gjøre sporanalyse. Påtaleinstruksen § 13-2 sier i dag at politiet i alminnelighet bør sørge for at sakkyndig likundersøkelse foretas ved selvmord, ulykker, mulighet for feil, forsømmelse eller uhell ved undersøkelse ved medisinsk undersøkelse og behandling, og når døden har inntrådt plutselig og uventet. Med unntak av i de store byene er praksis i dag at politiet i alminnelighet ikke begjærer sakkyndig likundersøkelse når dødsårsaken kan antydes på åstedet, for eksempel ved trafikkulykker, brannulykker, rus-relaterte dødsfall, og selvdrap. Mistanke om straffbare forhold kan forekomme ved alle disse tilfellene og mistanken kan styrkes og svekkes underveis i etterforskningen, spesielt basert på funn ved obduksjon. Utgifter til obduksjon (og især til transport av liket) må imidlertid tas fra

politidistriktets egne budsjetter og avveies opp mot andre budsjettposter. Dette medfører at rettssikkerheten for barn er svakere jo lenger bort fra de store byene man kommer. Det er to løsninger på denne utfordringen: A. å endre praksis (påtaleinstruks el rundskriv) slik at sakkyndig likundersøkelse ved unaturlig barnedødsfall blir hovedregel – også i de tilfeller der dødsårsak kan antydes på åstedet, eventuelt ledsaget av B. en sikring av sentral finansiering av rettsmedisinske tjenester, slik at disse ikke belastes det enkelte politidistrikt.

Noen eksempler:

Et barn blir funnet død på bopel med en lampettledning rundt halsen. Dødsårsaken kan synes åpenbar på dødsstedet – kvelning. Men dreier det seg om en ulykke, et selvdrap eller et drap? For å komme nærmere en forklaring må det utføres obduksjon og åstedsundersøkelse ved et samarbeid mellom politi og rettsmedisiner. I et slikt tilfelle er det avgjørende at åstedsundersøkelsen gjøres omgående for å sikre spor.

Et barn blir funnet død i en barnehage hengende fra et tre. Barnet har på seg sykkelhjelme og sykkelhjelmstroppen er viklet rundt en grein. Er det en ulykke? Kan barnet ha klart å vikle stroppen i greinen på egen hånd? Rettsmedisinsk obduksjon og undersøkelse på stedet med rekonstruksjon kan gi svarene.

Et barn blir funnet død i en bil som har kollideret. Barnet har åpenbare kvestelser. Hvor satt barnet i kjøretøyet? Har barnet sittet fastspent i bilbeltet? Funn ved obduksjon sammenholdt med undersøkelser av dødsstedet (bilen) kan gi holdepunkt for om det foreligger straffeansvar.

Rettsmedisinsk obduksjon og sakkyndig dødsstedsundersøkelse er grunnlaget for politietterforskningen - som gjør det mulig for politiet å vurdere om en straffbar handling har funnet sted og videre undersøkelser er påkrevd, eller om saken kan henlegges. Nye lovforslag bør sikre at disse undersøkelsene blir foretatt når barn dør unaturlig. Rettsmedisinsk obduksjon bør være hovedregel. Undersøkelse av dødsstedet bør foretas av politi og rettsmedisiner. En ordning med slik undersøkelse er opprettet i regi av helsetjenesten. Det er rasjonelt at ordningen videreføres ved at teamet får sakkyndig mandat og arbeider på oppdrag for politiet.

Ti av 100 unaturlige barnedødsfall årlig skyldes omsorgssvikt, mishandling og drap. Krybbedød er en ufattelig tragedie. Ulykker, selvdrap og rus-relaterte dødsfall blant barn er meningsløse hendelser. Grundige undersøkelser avdekker straffbare handlinger og ivaretar de etterlattes behov for å få svar og forebygger selvbepreidelser og folkesnakk.

Med vennlig hilsen

Arne Stray-Pedersen
arne.stray-pedersen@medisin.uio.no
Leder
Norsk Rettsmedisinsk Forening